

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr.180, bir. 405
tel.: +373 (0) 22 21-28-17
www.egalitate.md

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Стефан чел Маре, 180, каб. 405
тел.: +373 (0) 22 21-28-17
www.egalitate.md

DECIZIE din 06 noiembrie 2020 cauza nr. 137/20

Membrii Consiliului participanți la ședința de deliberare:

Ian FELDMAN – președinte
Svetlana DOLTU – membră
Andrei BRIGHIDIN – membru
Victorina LUCA – membră

au examinat, în ședință online, susținerile scrise și verbale ale
petiționarilor: XXX XXX în interesele copilului minor
reclamatului: ZZZ ZZZ și YYY YYY
martorului: YYY YYY
au deliberat, în ședință închisă, cu privire la următoarele.

I. Obiectul plângerii

Discriminare pe criteriu de dizabilitate în acces la instituția de învățământ și în procesul educațional.

II. Admisibilitatea obiectului plângerii

Plângerea corespunde cerințelor art. 13 din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012 și nu ridică excepțiile de inadmisibilitate prevăzute de pct. 42 din Regulamentul cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității aprobat prin Legea nr. 298/2012.

III. Susținerile părților

Alegațiile petiționarilor

- 3.1 Petiționara susține că, în anul 2018, și-a înscris copilul la ZZZ ZZZ. La momentul înscrierii a informat administrația instituției de învățământ că, copilul este diagnosticat cu hipoacuzie bilaterală sever profundă, la moment cu implant cohlear pe ambele urechi. Administrația instituției de învățământ a acceptat să primească copilul cu acest diagnostic, dispunând de cadru didactic necesar cu experiență de lucru cu copiii cu dificultăți și își va onora obligațiunile față de copil, fapte care nu au fost realizate. Taxa de studii 4000 euro și taxa de înscriere a copilului 400 euro. Când mama s-a prezentat la instituția de învățământ să achite ultima tranșă din taxa de studii în 03 iunie 2020, i s-a refuzat efectuarea plății, pe motiv că instituția de învățământ nu are nevoie de copii cu dizabilități și că școala este numai pentru copii cu capacități mari, iar un asemenea copil strică imaginea liceului.
- 3.2 La propunerea de a elabora un program special de studii și de a-i pune la dispoziție un cadru didactic de sprijin din contul personal, reclamata s-a înfuriat și mai mult, și a menționat că instituția zzz zzz nu este pentru copii handicapați. La întâlnirile cu profesoara nu a fost informată niciodată că copilul nu reușește sau nu se încadrează în programul de studiu. A observat toate aceste lacune în timpul lecțiilor online din perioada carantinei când învățătoarea niciodată în cele 3 luni nu i-a atras atenția copilului, nu l-a întrebat cum se descurcă, nu a făcut lecții individuale doar cu copilul. Toate aceste lucruri au fost plasate pe umerii părinților. Petiționara a lucrat personal cu copilul ca să însușească materia.
- 3.3 Petiționara explică că, copilul nu are deficiențe mintale, nu are probleme de

- comportament, nu este hiperactiv, îndeplinește toate cerințele profesorului, iar unde nu înțelege întreabă. Petiționara comunică că, copilul are un vocabular sărac și că părinți întreprind toate acțiunile necesare pentru a îmbunătăți situația. Conform actelor eliberate de liceu, cu copilul nu s-a lucrat deloc, conform evaluării reușita este foarte slabă, în viziunea conducerii instituției de învățământ, deoarece este copil cu necesități speciale.
- 3.4 La majoritatea activităților a fost discriminat de către învățători, la sărbătorile școlare nu participa, ci doar asista. Psihologul chiar a insistat ca în timpul lecțiilor să-l ia în birou pentru diferite jocuri de logică. Petiționara notează că, din punct de vedere psihologic copilul este un copil normal, unica problemă este vocabularul la care se muncește foarte mult. La moment copilul recuperează la domiciliu programa de studii pentru clasa a II-a pentru că la școală nu erau rezultate.
- 3.5 Petiționara mai comunică că, copilul s-a încadrat în colectiv și dorește să frecventeze liceul în continuare, prin urmare, refuză să transfere copilul la o altă instituție de învățământ, fiindcă acest fapt ar putea acționa negativ asupra psihicului copilului și poate duce la înrăutățirea sănătății.

Sușinerile reclamatei

- 3.6 Reclamata susține că, în luna august 2018, petiționara a solicitat înmatricularea copilului în yyy yyy. La momentul solicitării de a înscrie copilul, administrația instituției a solicitat prezentarea cartei medicale ce denotă starea fizică și psihică a copilului, în conformitate cu procedura de înmatriculare. Petiționara a prezentat cartela medicală potrivit căreia diagnoza copilului a fost stabilită hipoacuzie neurosenzitivă bilaterală.
- 3.7 Reieșind din aceste circumstanțe petiționarei i s-a cerut examinarea complexă a copilului cu cerințe educaționale speciale. Părintele a refuzat categoric examinarea complexă a copilului, motivând prin faptul că, copilul nu are careva probleme. În aceste circumstanțe, copilul începând cu data de 03 septembrie 2018, a fost înmatriculat în clasa I-a, fiindu-i desemnată în calitate de învățătoare zzz zzz, cu experiență pedagogică în lucru cu copii cu CES. La prima întrevvedere individuală cu copilul s-a sesizat că, poartă aparat auditiv și i s-a comunicat de către petiționară să fie prudentă pentru ca copilul să nu piardă aparatul auditiv și să nu fie deranjat de către alți copii.
- 3.8 În rezultatul observărilor din primele săptămâni de școlarizare, s-a constatat că copilul are probleme de relaționare și comunicare. Aceste observații au fost aduse la cunoștința petiționarei zilnic, drept dovadă sunt mesajele scrise pe viber și discuțiile telefonice și cele față în față cu petiționara.
- 3.9 Pe parcursul lunii septembrie (perioadă de adaptare) s-au organizat activități de coeziune a grupului și adaptare socială, s-a discutat foarte mult cu colegii de clasă și părinții acestora pentru a fi acceptat, discuții susținute atât de către psiholog, director cât și de învățătoarea clasei. Până la sfârșitul primului semestru, copilul a început să relaționeze cu colegii de clasă, însă cu anumite dificultăți. În toată această perioadă învățătoarea a observat că, copilul devine iritat, obosește repede, percepe mesajele foarte greu, în loc să răspundă la întrebări repetă întrebările, nu percepe instrucțiunile complexe având dificultăți de coordonare mâini-ochi. Despre aceste manifestări ale copilului au fost anunțați părinții care le-au perceput drept simulare din cuvintele mamei: „insistați să lucreze pentru că el manipulează”.
- 3.10 În această perioadă, petiționara lua des copilul de la școală pentru a face ortopedie. La ședințele individuale regulate, își exprima nemulțumirea față de rezultatele copilului și dezacordul cu privire la propunerea învățătoarei de a face o evaluare psihopedagogică la Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică pentru a i se putea elabora un plan individual de asistență, motivând că asemenea examen l-a realizat la București și copilul este perfect sănătos și este apt de a realiza programul de studii general, conform Curriculei naționale. La solicitare, petiționara a refuzat să prezinte acest act.
- 3.11 Reclamata consideră că, petiționarei îi este greu să perceapă că propriul copil are ritmul său de dezvoltare, asimilare a informației și are nevoie de timp mai mult pentru a atinge randamentul școlar, prin faptul că are așteptări ca acesta să aibă performanțe mult mai vizibile decât acum. Totodată, potrivit Tabelului de performanță școlară, pentru clasa a I-a, petiționarei i s-a adus la cunoștință descrierea rezultatelor școlare, fapt confirmat prin semnătura olografă a acesteia, fiindu-i recomandate: de exersat la expunerea opiniei proprii și formularea mesajelor în situații de comunicare diversă. Recomandările nu au fost realizate în vreun fel, deoarece la începutul anului școlar 2019-2020, învățătoarea a

- depistat, în cadrul testelor inițiale și a fișelor individuale că, elevul are nevoie de recuperare/repetare a materiei din clasa precedentă. Aceste lucruri au fost comunicate părinților la ședințele individuale din luna octombrie 2019.
- 3.12 În luna octombrie, la o altă ședință individuală, împreună cu învățătorul și psihologul școlar, i s-au propus câteva variante pentru incluziunea copilului, pe care le-a refuzat. În raport cu propunerile, petiționara a cerut ca învățătoarea să facă ore de exersare cu copilul, din contul orelor de educație plastică, înot, educație fizică, ceramică etc., Petiționara a fost refuzată pe motiv că, la aceste ore copilul se simte bine și sunt mult mai utile în procesul de recuperare psihoemoțională. Petiționara a apelat telefonic directorul pentru a obliga, prin ordin, să facă ceea ce a cerut. Directorul liceului a făcut apel la condițiile contractuale și la faptul că nu a existat nicio solicitare pentru un program individualizat de studiu. Reclamata consideră că acțiunile petiționarei de refuz în evaluarea copilului au drept scop adresarea în judecată pentru a se solicita un prejudiciu inexistent, acțiuni caracteristice petiționarei.
- 3.13 Pe data de 3 iunie 2020, petiționara a venit să ridice de la serviciu secretariat Fișa psihopedagogică pentru elevul cu CES, pe care a solicitat-o anterior de la învățătoare (zzz zzz). Reclamata a invitat-o să discute despre anul de studiu pentru clasa a III-a. A fost întrebată despre modalitatea/viziunea personală asupra continuității studiilor, în condițiile în care se vor adăuga discipline școlare și conținuturile vor fi mai complexe, știind că are așteptări mari de la instituție. A zis că intenționează să angajeze, pe timp de vară un cadru didactic de sprijin ca să recupereze conținuturile curriculare pe timp de pandemie sau care necesită consolidare. Atunci i s-a sugerat ca reieșind din starea de sănătate a copilului, ar fi binevenit ca aceste investiții financiare (suma contractului) să fie redirecționată altfel prin: angajarea unui asistent, a cadrelor specializate, i s-au prezentat atuurile unei școli specializate și că instituția nu poate asigura rezultatul așteptat în condițiile actuale, a lipsei de încredere în potențialul cadrelor didactice a administrației. La data de 03 iunie 2020 petiționara s-a prezentat la instituția de învățământ pentru a ridica documentul solicitat și nu pentru a achita suma restantă pentru contractul de studii.
- 3.14 A mai adăugat că, întrucât în data de 11 iunie 2020, 4 familii nu și-au onorat obligațiunile contractuale pentru anul de studii 2019-2020 au fost înștiințați despre rezilierea contractului, printre care și petiționara. Termenul limită pentru achitarea contractului a fost până la 01 decembrie 2019.
- 3.15 Susține că, petiționara nu a instituit o prezumție de discriminare și nu a adus probe în susținerea poziției sale. Înregistrările video prezentate se referă la alte persoane și nu au relevanță speței. La momentul înmatriculării, copilul avea deficiențe grave de auz, și doar după intervențiile medicale a fost posibilă comunicarea cu copilul. Mai mult, elevul lipsea des de la ore.

Susținerile martorului

- 3.16 Martorul notează că a fost diriginta copilului petiționarei. În 2018 copilul a fost înmatriculat în clasa întâi. Este un copil binevoitor, foarte practic, săritor la nevoie, prietenos. A fost o relaționare bună cu el. Din primele zile încerca să-i acord atenție, mama a preîntâmpinat-o că copilul poartă aparat auditiv, să fie atentă să nu-l piardă. A reacționat la solicitările mamei, a fost atentă cu el, i-a acordat ajutor când avea nevoie. În prima jumătate a anului dânsul a avut nevoie de acomodare, era nevoie să socializeze cu copiii. Din această cauză, el necesita ajutor ca să poată fi înțeles de copii, să lege prietenie. A fost nevoie de mai multe explicații, lecții. Chiar ore. A îndemnat copiii să fie prietenoși, atenți. Să nu-l lovească, ori smulgă aparatul. Primele zile, lecții, au fost mai dificile. Era un copil care îi smulgea aparatul, credea că sunt căști. A observat că copilul obosește mai repede, că este uneori suprasolicitat. A sugerat petiționarei o evaluare complexă la Centrul de asistență psihologică, dânsa a zis că a făcut o evaluare la București. A fost rugată să aducă documentul cu recomandări, ca să poată fi ajutat copilul. Nu a fost prezentat. Lucrurile au rămas așa, dar s-a lucrat individualizat. Petiționara a fost deschisă, venea de fiecare dată când se solicita prezența. Unicile momente care au întristat-o pe petiționară țineau de reușită. Punctajul acumulat era mai scăzut, era progres individual pe anumite secvențe, dar mai avea unele momente pe care nu le reușea. Când a revenit în clasa a doua, s-a început a se lucra din nou, unele lucruri le uitase. Astfel, s-au făcut unele exersări, prin lucrarea diferențiată, ca să poată recupera unele lucruri. La începutul anului de studiu 2020-2021 a fost informată că copilul petiționarei nu va mai frecventa din cauza

neachitării contractului.

IV. Dreptul național și internațional relevant

- 4.1 **Constituția Republicii Moldova la art. 16 alin. (2)** prevede că toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială; **art. 35 alin.(1)** stipulează că dreptul la învățatură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare.
- 4.2 **Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012 la art. 1 alin. (1)** stabilește că scopul prezentei legi este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar; **art. 2** oferă definiția discriminării ca fiind orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criterii presupuse; discriminare directă – tratarea unei persoane în baza oricăruia dintre criteriile prohibitive în manieră mai puțin favorabilă decât tratarea altei persoane într-o situație comparabilă; **art. 3** stabilește că subiecți în domeniul discriminării sunt persoanele fizice și juridice din domeniul public și privat; acomodare rezonabilă – orice modificare sau adaptare necesară și adecvată, într-un caz particular, care nu impune o sarcină disproporționată sau nejustificată atunci când este nevoie pentru a asigura unei persoane, în cazurile stabilite de lege, exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale în condiții de egalitate cu ceilalți; **art. 9 alin. (1)** Instituțiile de învățământ asigură respectarea principiului nediscriminării: **lit. a)** prin oferirea accesului la instituțiile de învățământ de orice tip și nivel; **lit. b)** în procesul educațional.
- 4.3 **Codul Educației la art. 3** prevede noțiunea de *cadru didactic de sprijin* – specialist calificat în domeniul pedagogiei, psihopedagogiei și psihopedagogiei speciale, care acordă asistență psihopedagogică copiilor cu cerințe educaționale speciale; *cerințe educaționale speciale* – necesități educaționale ale copilului/elevului/ studentului, care implică o școlarizare adaptată particularităților individuale sau caracteristice unei dizabilități ori tulburări de învățare, precum și o intervenție specifică prin acțiuni de reabilitare sau recuperare corespunzătoare; *curriculum adaptat* – curriculum la o disciplină școlară, în care se realizează corelarea cu potențialul copilului sau elevului cu cerințe educaționale speciale, finalitățile educaționale rămânând neschimbate; *educație incluzivă* – proces educațional care răspunde diversității copiilor și cerințelor individuale de dezvoltare și oferă oportunități și șanse egale de a beneficia de drepturile fundamentale ale omului la dezvoltare și educație de calitate în medii comune de învățare; *plan educațional individualizat* – instrument de organizare și realizare coordonată a procesului educațional pentru beneficiarii cu cerințe educaționale speciale; **art. 32** prevede că învățământul pentru copiii și elevii cu cerințe educaționale speciale este parte integrantă a sistemului de învățământ și are drept scop educarea, reabilitarea și/sau recuperarea și incluziunea educațională, socială și profesională a persoanelor cu dificultăți de învățare, de comunicare și interacțiune, cu deficiențe senzoriale și fizice, emoționale și comportamentale, sociale; **art. 33 alin. (3)** statul asigură incluziunea copiilor și elevilor cu cerințe educaționale speciale prin abordarea individualizată, determinarea formei de incluziune, examinarea și/sau reexaminarea complexă a copilului sau elevului cu cerințe educaționale speciale, realizate în baza unei metodologii aprobate de Ministerul Educației de către structuri abilitate, constituite la nivel central și local, care funcționează în modul stabilit de Guvern.
- 4.4 **Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60/2012 la art. 8 alin.(6)** prevede discriminarea persoanelor cu dizabilități constând în orice deosebire, excludere, marginalizare, limitare sau preferință, precum și în refuzul de creare a condițiilor favorabile și de adaptare rezonabilă, care conduc la imposibilitatea sau complicarea recunoașterii, îndeplinirii sau folosirii drepturilor civile, politice, economice, sociale sau culturale, este interzisă și se pedepsește conform legislației în vigoare; **art. 27 alin.(1)** prevede că persoanele cu dizabilități au acces liber la sistemul educațional de

toate nivelele în condiții de egalitate cu ceilalți cetățeni; **alin.(2)** dreptul la educație nu poate fi îngrădit pe motivul dificultăților de învățare sau al altor dificultăți cauzate de anumite dizabilități; **alin. (3)** Statul, prin intermediul autorităților și instituțiilor responsabile, garantează persoanelor cu dizabilități condițiile necesare pentru educație, instruire, pregătirea profesională, formarea vocațională și formarea continuă, pe tot parcursul vieții, fără discriminare și în condiții de egalitate cu ceilalți cetățeni; **alin. (4)** Statul, prin intermediul Ministerului Educației și altor autorități publice centrale și locale competente, asigură accesul persoanelor cu dizabilități la educația preșcolară, școlară și extrașcolară pentru a obține studii medii generale, studii medii de specialitate și studii superioare adaptate necesităților individuale, în conformitate cu programul individual de reabilitare și incluziune socială; **alin. (6) lit. e)** autoritățile publice responsabile și instituțiile de învățământ asigură condiții pentru dezvoltarea și promovarea unui sistem de învățământ inclusiv.

- 4.5 Hotărârea nr. 732/2013 cu privire la Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică și a Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică –în pct. 8** prevede că Misiunea Serviciului constă în asigurarea dreptului la educație de calitate tuturor copiilor la nivel de raion/municipiu; **pct. 11 lit. a)** serviciul realizează evaluarea complexă pentru incluziunea educațională, orientare profesională; **lit. c)** realizează reevaluarea copiilor cu cerințele educaționale speciale cel puțin o dată pe an; **lit. d)** emite recomandări privind formele de incluziune (totală, parțială, ocazională) a copilului în activitățile educaționale la nivel de clasă/grupă, instituție de învățământ și organizarea instruirii individuale a copiilor la domiciliu; **pct. 27** evaluarea complexă se realizează de Serviciu în baza solicitării instituției de învățământ, printr-un demers scris, cu anexarea evaluării primare/inițiale efectuate de către comisia multidisciplinară din instituție; **pct. 28** Evaluarea complexă se poate realiza și la solicitarea unității teritoriale de asistență socială, instituțiilor medicale, părinților sau reprezentanților legali ai copilului, inclusiv în cazul adresării personale a copiilor cu vârsta de peste 16 ani; **pct. 29** serviciul realizează evaluarea complexă a copiilor care include: **lit. a)** stabilirea particularităților individuale ale copilului: emoțional, motor, cognitiv, verbal, social etc., identificarea punctelor forte și a necesităților speciale de dezvoltare a copilului; **lit. b)** determinarea formelor de incluziune (totală, parțială, ocazională) a copilului în activitățile educaționale la nivel de clasă și instituție; cu stabilirea formelor de adaptări: de mediu, de asistență psihopedagogică și de evaluare; **lit. d)** stabilirea cerințelor educaționale speciale, a măsurilor de intervenție și serviciilor de suport pentru incluziunea educațională; **pct. 30** evaluarea psihopedagogică complexă este realizată de către psiholog, psihopedagog, logoped, kinetoterapeut din cadrul Serviciului în instituția de învățământ preșcolar, primar, secundar general și/sau la domiciliul copilului cu participarea membrilor comisiei multidisciplinare din instituția de învățământ. În cazuri specifice (atunci când evaluarea nu poate fi realizată în condițiile enumerate mai sus), aceasta se va realiza în spații special amenajate. Participarea părinților/reprezentanților legali la evaluarea copilului este obligator; **pct. 31** în urma evaluării, Serviciul elaborează un raport de evaluare care conține rezumatul fiecărui tip de evaluare, cu formularea concluziilor și recomandărilor corespunzătoare, precum și concluzia generală de stabilire/nestabilire a cerințelor educaționale speciale, a măsurilor de intervenție și a serviciilor de suport pentru incluziunea educațională; **pct. 32** rezultatele evaluării complexe se pun la dispoziția instituției de învățământ în care este înscris copilul și stau la baza elaborării măsurilor de intervenție privind incluziunea educațională a copilului, a planurilor educaționale individuale și/sau de asistență. Acestea vor servi drept recomandări pentru părinți, cadre didactice și cadrele didactice de sprijin, alți specialiști care asistă copilul în procesul de incluziune educațională, inclusiv pentru Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate.
- 4.6 Hotărârea Guvernului nr. 523/2011 cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020 la pct. 37** stabilește că educația incluzivă este o abordare și un proces continuu de dezvoltare a politicilor și practicilor educaționale, orientate spre asigurarea oportunităților și șanselor egale pentru persoanele excluse/marginalizate de a beneficia de drepturile fundamentale ale omului la dezvoltare și educație, în condițiile diversității umane. Educația incluzivă prevede schimbarea și adaptarea continuă a sistemului educațional pentru a răspunde diversității copiilor și nevoilor ce decurg din aceasta, pentru a oferi educație de calitate

tuturor în contexte integrate și medii de învățare comună. Concepția educației incluzive, ca parte integrantă a paradigmei „Educație pentru Toți”, are menirea de a fundamenta procesele de asigurare a condițiilor adecvate necesităților educaționale și de valorificare a diferențelor individuale ale tuturor copiilor, tinerilor și adulților pe parcursul întregii vieți. Educația incluzivă face posibilă și stimulează dezvoltarea continuă a învățământului general, permite valorificarea resurselor și experiențelor existente și crearea diferitelor servicii de abilitare/reabilitare și sprijin al copiilor excluși /marginalizați.

- 4.7 Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități la art. 24 alin. (1)** Statele Părți recunosc dreptul persoanelor cu dizabilități la educație; **alin. (2)** stipulează că în îndeplinirea acestui drept, Statele Părți se vor asigura că: **(a)** Persoanele cu dizabilități nu sunt excluse din sistemul educațional pe criterii de dizabilitate, iar copiii cu dizabilități nu sunt excluși din învățământul primar gratuit și obligatoriu sau din învățământul secundar din cauza dizabilității; **(c)** Se asigură adaptarea rezonabilă a condițiilor la nevoile individuale; **(d)** Persoanele cu dizabilități primesc sprijinul necesar, în cadrul sistemului educațional, pentru a li se facilita o educație efectivă; **(e)** Se iau măsuri eficiente de sprijin individualizat în amenajarea mediului care să maximizeze progresul școlar și socializarea în conformitate cu obiectivul de integrare deplină.
- 4.8 Comentariul general nr. 4 privind dreptul la educație incluzivă care în pct. 35 lit. c)** a statuat următoarele: elevilor care sunt nevăzători, surzi sau nevăzători și surzi trebuie să li se ofere educație livrată în cele mai adecvate limbi și modalități și mijloace de comunicare pentru individ și în medii care maximizează dezvoltarea personală, academică și socială atât în astfel de medii incluzive să existe, statele părți ar trebui să ofere sprijinul necesar, inclusiv prin resurse, tehnologii de asistență și orientare și abilități de mobilitate.

V. În concluzie, Consiliul reține următoarele

- 5.1 Din materialele dosarului, Consiliul reține că urmează să se pronunțe asupra existenței faptei de discriminare pe criteriu de dizabilitate în acces la instituția de învățământ și în procesul educațional.
- 5.2 Consiliul reamintește că atât legislația națională (art. 15 alin. 1 și art. 19 din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012), cât și practica Curții Europene a Drepturilor Omului (printre multe altele, a se vedea cauza D. H. și alții v. Republica Cehă par. 82-84, par.177, cauza Chassagnou și alții v. Franța par. 91-92, Timishev v. Rusia par.57) prevede o regulă specială referitor la sarcina probei în litigiile privind discriminarea, și anume: sarcina probei trece la reclamant atunci când petiționarul prezintă dovezi din care se poate prezuma că a existat un tratament discriminatoriu. Pentru a institui prezumția discriminării directe, faptele deplânse trebuie să caracterizeze cumulativ următoarele elemente:
- a) existența unui tratament mai puțin favorabil (excludere, deosebire, restricție etc.);
  - b) în exercitarea unui drept recunoscut de lege;
  - c) aplicat persoanelor care se află în situație analogică
  - d) în baza unui criteriu protejat.
- 5.3 Analizând alegațiile petiționarei în interesele copilului minor, Consiliul stabilește că prezumția de discriminare a fost instituită. Consiliul a stabilit că tratamentul mai puțin favorabil s-a materializat prin excluderea copilului din instituția de învățământ, pe motiv că acesta nu se isprăvește cu programul de studii și ar fi mai bine să-și continue studiile la domiciliu sau într-o instituție specială de învățământ. Consiliul a reținut că, în perioada studiilor, copilul cu dizabilitate, ar fi fost neglijat, exclus de la activitățile organizate la sărbători, nu se lucra în particular la disciplinele școlare, deși, la momentul înmatriculării administrația instituției a dat asigurări că are practică de activitate cu copiii cu cerințe educaționale speciale.
- 5.4 În conformitate cu art. 15 alin. (1) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012, sarcina de a proba că faptele în cauză nu constituie discriminare revine persoanei/instituției despre care se presupune că a comis fapta discriminatorie. Consiliul urmează să aprecieze existența justificării obiective și rezonabile a tratamentului diferențiat instituit și legătura de cauzalitate dintre acesta și criteriul invocat.
- 5.5 Reclamanta a negat că motivul exmatriculării copilului au fost dizabilitatea acestuia și a explicat că drept motiv al exmatriculării a servit neachitarea taxei de studii, în termenele și condițiile reglementate de contract. În același timp, a explicat că, din momentul

înmatriculării copilului, petiționarei i s-a propus evaluarea elevului și elaborarea Planului individualizat de studii, însă acest lucru a fost refuzat, prin urmare copilul își făcea studiile în baza programului general. De asemenea a comunicat că, de nenumărate ori, a discutat cu petiționara despre dificultățile copilului și i s-au propus modalități de acționare pentru a remedia situația, dar toate propunerile au fost refuzate.

- 5.6 Consiliul, examinând materialele cauzei și declarațiile în contradictoriu a participanților la procedura administrativă reține că, copilul petiționarei în anul 2018 a fost înmatriculat în clasa I-a în instituția privată de învățământ. La fel, Consiliul reține că, pentru fiecare an de studiu s-a încheiat și un contract de prestări servicii educaționale și anume 2018-2019 (clasa I-a) și 2019-2020 (clasa a II-a). Totodată, Consiliul constată că, în baza acestor contracte prima tranșă a contractului de studii se achită la momentul încheierii contractului, iar cea de a doua până la 01 decembrie a anului în curs, fapt confirmat atât de contractul încheiat între părți (f.d. 51-57), cât și de Regulamentul școlar (f.d. 29-47). Astfel, pentru anul de studii 2019-2020, petiționara urma să achite ce-a de a doua tranșă a contractului până la data de 01 decembrie 2019, însă nu a făcut-o. Petiționara a menționat atât în plângere, cât și în cadrul audierilor că, s-a prezentat pentru achitarea restanței pentru anul de studii 2019-2020 abia la începutul lunii iunie 2020 adică în afara termenului prevăzut de clauzele contractuale. La fel, Consiliul reține că, în baza aceluiași temei (neachitarea în termenii prevăzuți a contractului de studii) s-au încetat relațiile contractuale cu alți trei elevi care frecventau instituția de învățământ (f.d. 215-216, 209). În aceste circumstanțe, Consiliul constată că, motivul exmatriculării copilului a fost neexecutarea obligațiilor contractuale în termenii prevăzuți și nu dizabilitatea copilului.
- 5.7 Referitor la susținerile petiționarei cu privire la discriminarea copilului în procesul educațional, Consiliul a stabilit că elevul, diagnosticat cu hipoacuzie bilaterală sever profundă cu implant cohlear pe ambele urechi, își făcea studiile în clasa a II-a a instituției private de învățământ în baza planului general de studii. Pentru elevul respectiv nu a fost realizat un plan educațional individualizat de studii, copilul nu a fost evaluat de către Comisia multidisciplinară din instituție și nici de Serviciul de asistență psiho-pedagogică. Consiliul a stabilit că petiționarei i s-a explicat și propus elaborarea unui program educațional individualizat de studii pentru copilul său minor încă în anul 2019 la înmatricularea în clasa a I-a, însă Consiliul a constatat că propunerea a fost respinsă (f.d. 210-211). Mai mult, Consiliul ia act că, la moment, fiind înmatriculat într-o altă instituție, copilul, de asemenea își face studiile în baza programului general de studii (f.d. 254).
- 5.8 Consiliul stabilește că, în perioada în care copilul și-a făcut studiile în instituția de învățământ reclamată, acesta a fost implicat în toate activitățile clasei, inclusiv cele festive, reclamata a prezentat probele de rigoare în acest sens (f.d. 87-104). Nu în ultimul rând, Consiliul a luat act de convorbirea dintre petiționară și profesorul de clasă a copilului din perioada în care elevii și-au făcut studiile la distanță, de unde cert rezultă implicarea cadrului didactic în procesul educațional (f.d.111-127). Cadrul didactic se interesează de reușitele copilului și propune petiționarei ședințe individuale dacă copilului întâmpină dificultăți (f.d. 112), solicită petiționarei conectarea la ora de educație tehnologică pentru socializare cu semenii (f.d. 115), petiționara mulțumește cadrul didactic pentru răbdarea și munca depusă vizavi de copilul său (f.d. 114).
- 5.9 Acestea fiind stabilite și explicate, Consiliul conchide că faptele examinate nu constituie discriminarea copilului cu dizabilități în procesul educațional, respectiv exmatricularea acestuia nu a fost determinată de dizabilitatea lui, ci de neplata taxei de studii.

Astfel, conducându-se de prevederile art. 1, 2, 3, 9 alin. (1) lit. a) lit. b), art. 15 alin. (4) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012, coroborat cu pct. 61 din Regulamentul cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității aprobat prin Legea nr. 298/2012,

CONSILIUL DECIDE

1. Faptele constatate nu reprezintă discriminare pe criteriul de dizabilitate în acces la instituția de învățământ și în procesul educațional.
2. Decizia se comunica părților și va fi făcută publică pe adresa www.egalitate.md.
3. Decizia poate fi contestată, în decurs de 30 de zile de la data comunicării, la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, situată pe adresa: mun. Chișinău, str. Kiev, 3.

Membrii Consiliului care au votat decizia:

Ian FELDMAN – președinte

Svetlana DOLTU – membră

Andrei BRIGHIDIN – membru

Victorina LUCA – membră